

Конституційне право

УДК 342.7:323.2](477)(4-672ЄС)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14196272>

**Роль громадянського суспільства у захисті прав людини
в умовах євроінтеграції України**

Мейш Алла Василівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії,
підприємництва та торгівлі, факультет управління, адміністрування та
туризму, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-6836-6904>

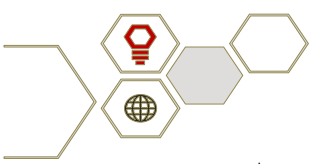
Сафронова Ганна Володимирівна,

старший викладач кафедри державно-правових дисциплін та безпеки
життєдіяльності, факультет №2, Криворізький навчально-науковий інститут,
Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кривий Ріг, Україна,
<https://orcid.org/0009-0008-1319-5392>

Дацюк Тетяна Кузьмівна,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових
дисциплін та безпеки життєдіяльності, факультет №2, Криворізький навчально-
науковий інститут, Донецький державний університет внутрішніх справ, м.
Кривий Ріг, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-1708-076X>

Прийнято: 02.11.2024 | Опубліковано: 21.11.2024

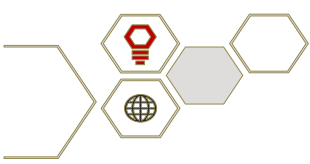
Анотація. У статті аргументовано значення громадянського суспільства в захисті прав людини у світлі дотримання положень Угоди про асоціацію. Узято до уваги основні напрямки та сфери, визначені Спільною декларацією Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС, у яких доцільним є вжиття заходів для покращення правового регулювання та гармонізації з європейськими стандартами.

У дослідженні використано комплекс методів: загальнонаукові (аналіз, синтез), діалектичний та порівняльний, що дало змогу проаналізувати національне законодавство, а також зіставити його з нормами європейського права. Це дозволило розробити пропозиції щодо доповнення вітчизняного законодавства положеннями, які сприятимуть більш вичерпному регулюванню механізму захисту прав людини за участю громадянського суспільства та гармонізації з європейськими нормами права.

У результаті дослідження встановлено, що основними сферами, у яких необхідно підкреслити роль громадянського суспільства в захисті прав людини в Україні є: 1) зайнятість, соціальна політика, рівні можливості та стан соціального діалогу; 2) охорона здоров'я; 3) освіта, наука та інновації.

Пріоритетними напрямками нововведень у площині зайнятості та соціальної політики є посилення співпраці з діаспорою; адаптація законодавства України у сфері гендерно зумовленого розриву в оплаті праці до права ЄС; упровадження обов'язку роботодавця інформувати кандидата на вакансію про початковий рівень заробітної плати; забезпечення та контроль за виконанням трудових та соціальних умов у тендерах на будівництво та реконструкцію інфраструктури України; визнання ролі профспілок як суб'єктів, які мають право вести колективні переговори від імені найманих працівників.

Обґрунтовано, що у сфері охорони здоров'я особливо важливою є роль неурядових організацій, які працюють над покращенням доступу до надання якісних медичних послуг для громадян, які мешкають у віддалених населених пунктах або близьких до місць ведення бойових дій. Благодійні фонди сприяють відносному усуненню нерівності між доступом до медичної допомоги для різних

груп населення. Аргументовано, що у сфері освіти, науки та інновацій в умовах сьогодення доцільним є розвиток цифрових, «зелених» компетентностей та підприємницьких навичок. Важливим є врахування Європейського зеленого курсу при розробці освітніх програм.

Беручи до уваги результати дослідження, сформульовано висновок про доцільність доповнення Кодексу законів про працю України та Закону України «Про оплату праці» нормами, які були б наближеними до положення європейської Директиви про прозорість оплати праці. Ці норми стосуються врахування аспекту усунення гендерно зумовленого розриву в оплаті праці, а також обов'язку роботодавця інформувати кандидатів на вакансію про початковий рівень зарплатні. Також аргументовано необхідність визнання ролі профспілок як суб'єктів, що мають право вести колективні переговори від імені найманих працівників. Обґрунтовано доцільність розвитку «зелених» компетентностей у рамках приєднання України до Європейського зеленого курсу. Доведено своєчасність та необхідність гармонізації Національної системи кваліфікацій з Європейською стандартизованою системою занять та кваліфікацій.

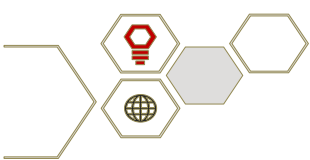
Ключові слова: правова держава, демократія, Угода про асоціацію, зайнятість, соціальна політика, охорона здоров'я, освіта, Європейський зелений курс.

The Role of Civil Society in the Protection of Human Rights in the Context of Ukraine's European Integration

Alla Meish,

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Economic Theory,
Entrepreneurship and Trade, Faculty of Management, Administration and Tourism,
Khmelnyskyi National University, Khmelnytskyi, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0001-6836-6904>

Hanna Safronova,

Senior Lecturer, Department of State and Legal Disciplines and Life Safety, Faculty
№2, Kryvyi Rih Educational and Scientific Institute, Donetsk State University of
Internal Affairs, Kryvyi Rih, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0008-1319-5392>

Tetiana Datsiuk,

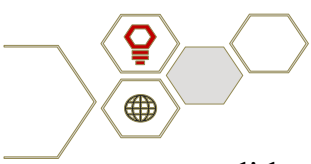
PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Social Humanities and Legal Disciplines, Kryvyi Rih Educational and
Scientific Institute, Donetsk State University of Internal Affairs, Kryvyi Rih,
Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-1708-076X>

Abstract. The article argues the importance of civil society in the protection of human rights in the light of compliance with the provisions of the Association Agreement. The author takes into account the main directions and areas defined by the Joint Declaration of the EU-Ukraine Civil Society Platform, where it is advisable to take measures to improve legal regulation and harmonisation with European standards.

The study used a set of methods: general scientific (analysis, synthesis), dialectical and comparative, which made it possible to analyse national legislation and compare it with the norms of European law. This made it possible to develop proposals for supplementing domestic legislation with provisions that would contribute to a more comprehensive regulation of the mechanism of human rights protection with the participation of civil society and harmonisation with European law.

The study found that the main areas in which the role of civil society in the protection of human rights in Ukraine should be emphasised are: 1) employment, social policy, equal opportunities and the state of social dialogue; 2) healthcare; 3) education, science and innovation.

The priority areas of innovations in the area of employment and social policy are strengthening cooperation with the diaspora, adaptation of Ukrainian legislation in the area of the gender pay gap to EU law, introducing the employer's obligation to inform

a candidate of a vacancy about the initial level of wages; ensuring and monitoring the fulfilment of labour and social conditions in tenders for construction and reconstruction of Ukraine's infrastructure; recognition of the role of trade unions as entities entitled to collective bargaining on behalf of the employer and the employees.

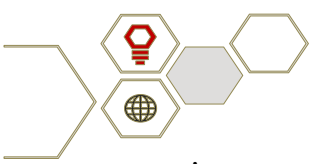
It is substantiated that in the healthcare sector, the role of non-governmental organisations working to improve access to quality healthcare services for citizens living in remote settlements or close to areas of hostilities is particularly important. Charitable foundations contribute to the relative elimination of inequalities in access to medical care for different groups of the population.

It is argued that in the field of education, science and innovation, it is advisable to develop digital, 'green' competencies and entrepreneurial skills in the current context. It is important to take into account the European Green Deal when developing educational programmes.

Taking into account the results of the study, the author concludes that it is advisable to supplement the Labour Code of Ukraine and the Law of Ukraine 'On Remuneration of Labour' with provisions that would be close to the provisions of the European Directive on Remuneration Transparency. These norms relate to the consideration of eliminating the gender pay gap, as well as the obligation of the employer to inform candidates for a vacancy about the initial level of salary. The author also argues that it is necessary to recognise the role of trade unions as entities entitled to collective bargaining on behalf of employees. The author substantiates the expediency of developing 'green' competencies within the framework of Ukraine's accession to the European Green Deal. The author proves the timeliness and necessity of harmonisation of the National Qualifications System with the European Standardised Classification System.

Keywords: rule of law, democracy, Association Agreement, employment, social policy, healthcare, education, European Green Deal.

Постановка проблеми. Передумовою існування та розвитку правової держави є функціонування громадянського суспільства. У його основі завжди

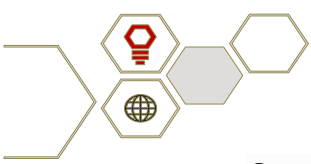
пріоритет людини-громадянина. Якщо громадяни є рівними, раціонально мислять, мають свої цілі та на основі цього взаємодіють, громадянське суспільство функціонує вдало та ефективно. Упродовж часу існування України як незалежної держави перед суспільством постають різні виклики, у результаті яких воно знову чітко засвідчує свій європейський вибір та орієнтацію на відповідні цінності. Враховуючи пріоритетне значення євроінтеграційного курсу для нашої держави, зокрема, якісне виконання положень Угоди про асоціацію [1], вивчення ролі громадянського суспільства у захисті прав людини є особливо актуальним.

Наукові завдання цього дослідження спрямовано на аналіз основних аспектів реалізації громадянським суспільством положень Угоди про асоціацію. Серед них – забезпечення прав людини у сфері зайнятості та соціальної політики, охорони здоров'я, освіти, науки та інновацій.

Одним із практичних завдань цього дослідження є розробка нових напрямів участі економічних, культурних, освітніх та інформаційних груп як елементів структури громадянського суспільства у покращенні забезпечення прав людини в Україні з урахуванням європейських стандартів. Також практичні завдання цього дослідження передбачають унесення пропозицій щодо змін та доповнень до законодавства України з урахуванням найкращих здобутків законодавства ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика ролі громадянського суспільства в захисті прав людини розглядається в низці наукових досліджень у контексті взаємодії з органами державної влади. Упродовж останніх років науковці виявляли неабиякий інтерес до тематики ролі громадянського суспільства у процесі євроінтеграції України.

Питання конституційних гарантій прав та свобод людини й громадянина в Україні, яке є підґрунтям для дослідження ролі громадянського суспільства у захисті прав людини, відображено в праці С. Афанасенка [2]. Актуальною в цьому контексті також є робота А. Крусян, що стосується українського конституціоналізму в умовах війни [3].

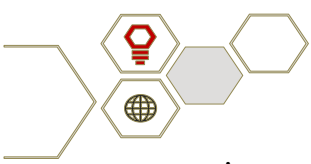
Окремі аспекти взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади у світлі євроінтеграції стали предметом дисертаційного дослідження О. Хомей [4], у якому було проаналізовано практику такого взаємозв'язку в площині політики національної безпеки.

Проблематику взаємодії влади та громадянського суспільства також опрацьовували О. Ніцевич [5], З. Бурик, В. Черняхівська [6]. Науковці зробили висновок про актуальність прийняття рішень органами влади з урахуванням пропозицій, напрацьованих у результаті діалогу й партнерських відносин зі спільнотою.

Методологію дослідження природи громадянського суспільства у світлі євроінтеграційних процесів було вивчено Н. Бровко, С. Сімаковою [7]. Автори наголосили, що запорукою розбудови правової держави та розвитку демократії є ефективний діалог між державою та громадянським суспільством.

Дослідженням питання громадянського суспільства, його природи та значення для гарантування прав людини займались також А. Колодій, О. Колодій, С. Халюк [8], О. Штепа, С. Коваленко [9], С. Дроботов [10], Vasylchyshyn O., Harkava V., Sheremet O., Sydorovych O., Berdnik I., Paziuk A. [11], В. Гарькава, А. Кліщевська [12], Т. Андрійчук [13], Т. Костецька [14], О. Лотюк [15]. Праці науковців об'єднує спільний підхід до проблематики, який полягає в тому, що розвиток громадянського суспільства є визначальною умовою євроінтеграції України, що особливо яскраво проявляється в часи вимушеного протистояння агресору. Водночас у наукових працях не було взято до уваги та проаналізовано положення Спільної декларації Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС [16] на предмет того, які сфери сьогодні потребують законодавчих змін та нововведень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значної кількості досліджень правової природи, значення та взаємодії громадянського суспільства з органами влади, уваги потребує питання його ролі у реалізації положень Угоди про асоціацію. Наявними на сьогодні дослідженнями науковців не охоплено аналіз функцій громадянського

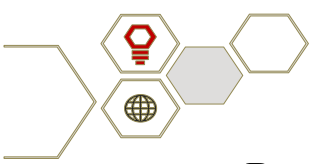

суспільства у забезпеченні прав людини у сфері зайнятості та соціальної політики, охорони здоров'я, освіти, науки та інновацій у світлі процесу євроінтеграції. Оскільки останню редакцію Спільної декларації Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС [16], у якій визначено основні засади діяльності у вищезазначених сферах, було прийнято тільки 3 липня 2023 року, ця проблематика є новою та не встигла стати предметом досліджень вітчизняних науковців. Водночас дослідження цього питання має важливе значення для розуміння ролі громадянського суспільства в захисті прав людини з урахуванням особливостей євроінтеграційного процесу. Аналіз цієї проблеми дасть змогу запропонувати зміни та доповнення до законодавства України, що зумовлені викликами сучасності та сприятимуть кращій реалізації механізму захисту прав людини. Також він може стати поштовхом для наукової дискусії та подальшого дослідження цих аспектів.

Формулювання цілей статті (визначення завдань). Мета дослідження – аналіз особливостей ролі громадянського суспільства в механізмі забезпечення прав людини в контексті дотримання Угоди про асоціацію, зокрема, враховуючи напрямки та пріоритети, передбачені Спільною декларацією Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС.

Відповідно до мети визначено такі завдання:

1. Проаналізувати норми європейського законодавства щодо ролі громадянського суспільства у захисті прав людини, зосередивши особливу увагу на положеннях Спільної декларації Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС у редакції від 2023 року.
2. Дослідити основні напрямки та сфери, у яких є доцільною реалізація певних заходів для покращення правового регулювання захисту прав людини в Україні та наближення до європейських стандартів.
3. Запропонувати рекомендації для доповнення українського законодавства із врахуванням європейського досвіду реалізації механізму захисту прав людини за безпосередньою участю громадянського суспільства.

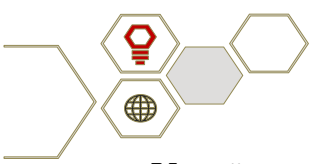
Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективний розвиток громадянського суспільства є необхідним та винятковим елементом європейської інтеграції України. У 2022 році, у контексті підтримки України в боротьбі з державою-агресором під час повномасштабного вторгнення, її було визнано кандидатом на вступ до Європейського Союзу. Таким чином, особливого значення набула своєчасна реалізація необхідних реформ у політичній, соціальній, економічній сферах, що дало б змогу наблизитися до відповідності європейським стандартам. Зміцнення демократії, особлива увага до захисту прав людини та розвиток громадянського суспільства є пріоритетними для України в процесі євроінтеграції.

Для зближення законодавства України зі стандартами та принципами ЄС необхідно приділити увагу питанню взаємодії держави з громадянським суспільством, здійсненню права громадян на об'єднання, діяльності об'єднань громадянського суспільства та їхньої участі в ухваленні рішень. Україна приймала окремі стратегічні документи щодо сприяння розвитку громадянського суспільства, однак аналіз досвіду їхньої реалізації вказує на необхідність удосконалення державної політики в цьому контексті [13, с. 81].

Європарламент підтримав пропозицію затвердити загальноєвропейську стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства. Доцільним є відстежування таких тенденцій в Україні та врахування їх у Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки [17].

Одним з органів, створених відповідно до Угоди про асоціацію (ст. 469-470 цього акту), є Платформа громадянського суспільства Україна – ЄС (далі – ПГС) [1]. ПГС є органом, який складається з представників громадянського суспільства України з однієї сторони й членів Європейського економічного та соціального комітетів – з іншої.

Одним з основних аспектів ролі громадянського суспільства у захисті прав людини є площина зайнятості, соціальної політики, рівних можливостей та стану соціального діалогу. В умовах реалій сьогодення, а саме збройної агресії проти

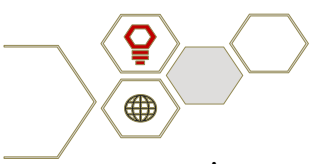
України, необхідним є створення умов для повернення українських біженців та забезпечення їм гідних умов життя та праці. Проте, оскільки багато українців із різних причин можуть не повернутися, то зміцнення діаспори матиме особливе значення для України. У цьому контексті члени ПГС одним із важливих напрямків діяльності визнали необхідність посилення співпраці з діаспорою [16].

Ще одним пріоритетом у сфері зайнятості та соціальної політики є необхідність забезпечення через законодавство або колективні договори дотримання прав українських працівників під час відбудови країни, а також контролю виконання трудових та соціальних умов у тендерах на будівництво та реконструкцію інфраструктури України.

Особливої уваги також заслуговує посилення соціального діалогу в Україні з урахуванням Резолюції Європейського Парламенту «Про посилення соціального діалогу в ЄС», прийнятої в червні 2023 року [18]. Йдеться про покращення соціального захисту працівників та дотримання трудових прав із метою відновлення трудового потенціалу України.

Напрямок діяльності, який передбачає практичні законодавчі зміни та нововведення у сфері покращення захисту прав людини на шляху до євроінтеграції, є адаптація законодавства України у сфері гендерно зумовленого розриву в оплаті праці до законодавства ЄС. Так, у 2023 році Рада ЄС прийняла нову Директиву про прозорість оплати праці [19], у якій ідеться про компенсацію жертвам дискримінації. Також введено покарання, включно зі штрафами, для роботодавців, що нехтують правилами. Відповідно до Директиви, ті компанії, які ведуть діяльність у Європейському Союзі, повинні повідомляти державні органи про рівень оплати праці чоловіків та жінок за однакову роботу. Якщо за результатами звіту буде з'ясовано, що розрив в оплаті становить понад 5%, а також те, що його не можна пояснити будь-якими незалежними, гендерно нейтральними критеріями, роботодавцям доведеться вжити певних заходів і переоцінити рівень оплати праці спільно з представниками від працівників [19].

Оскільки аспект усунення гендерно зумовленого розриву в оплаті праці є одним із пріоритетів діяльності ПГС від липня 2023 року [16], вважаємо

доцільним та необхідним унесення відповідних законодавчих змін. Йдеться про доповнення Кодексу законів про працю України та Закону України «Про оплату праці» нормами, які б дублювали зміст відповідного положення Директиви про прозорість оплати праці, або ж були максимально наближеними до нього за змістом. Ще одним нововведенням, запропонованим у Директиві, є обов'язок роботодавця інформувати кандидата на кожну вакансію про початковий рівень заробітної плати. Передбачено можливість відразу публікувати у вакансії відомості про рівень оплати праці або повідомляти про це перед початком співбесіди. Також роботодавець не матиме права цікавитися у кандидатів на вакансію про попередній рівень їхньої заробітної плати [19]. Вважаємо, що ці законодавчі новели є прогресивними для захисту прав осіб, які перебувають у пошуках роботи, адже забезпечують рівні стартові умови для кожного з кандидатів у питанні оплати праці. Такий підхід сприяє захисту від дискримінації за будь-якою з ознак, оскільки передбачає рівні умови щодо заробітної плати для кожного, хто буде відповідати вимогам та пройде співбесіду. Таким чином, доцільним є запровадження відповідних положень до українського законодавства в контексті запозичення найбільш прогресивного європейського досвіду регулювання правовідносин. Іншим суттєвим аспектом є необхідність визнання в Україні ролі профспілок як суб'єктів, що мають право вести колективні переговори від імені найманих працівників відповідно до вимог документів ЄС, Ради Європи та МОП у сфері прав людини, у тому числі відповідно до Директиви про адекватну мінімальну заробітну плату в ЄС. Це залишається одним із пріоритетних напрямків для запровадження нововведень в Україні згідно з рекомендаціями членів ПГС у 2023 році [16].

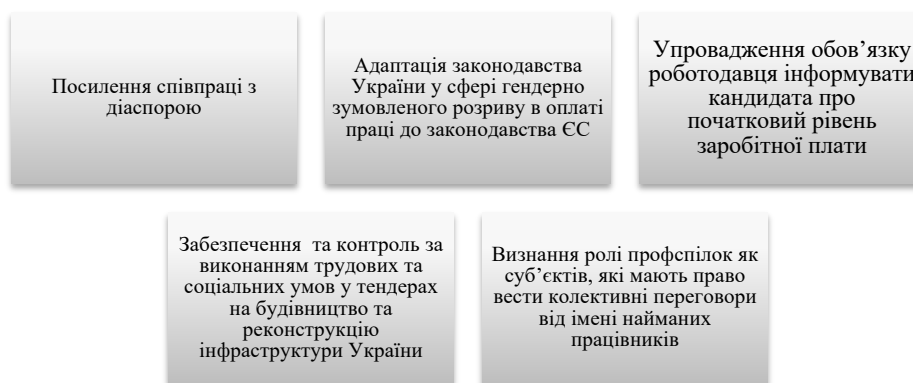
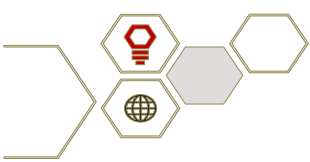

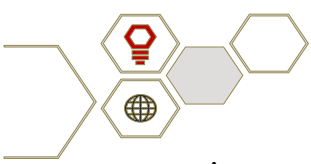
Рис. 1. Пріоритетні напрямки нововведень у сфері зайнятості, соціальної політики, рівних можливостей та стану соціального діалогу

Джерело: власна розробка авторів

Другим важливим напрямком є сфера охорони здоров'я. Вона є особливо актуальною для України в умовах сьогодення, враховуючи нагальну потребу у відбудові та вдосконаленні системи охорони здоров'я після війни. Саме ця сфера відіграє критичну роль у забезпеченні добробуту українського народу. У цьому контексті неможливо переоцінити роль громадянського суспільства, у тому числі неурядових організацій, беручи до уваги важливість інвестування в інфраструктуру системи охорони здоров'я, включаючи лікарні, поліклініки та заклади медичного обслуговування, щоб забезпечити їх відповідне оснащення. Важливим є покращення доступу до якісних медичних послуг для всіх українців, зокрема для мешканців територій, що постраждали від конфлікту, та вразливих груп населення. Це допоможе усунути проблеми у стані здоров'я та забезпечити рівні можливості доступу до медичної допомоги для всіх, хто цього потребує.

Одним із яскравих прикладів є спільна діяльність благодійних фондів із медичними працівниками щодо створення мобільних медичних амбулаторій. Вона передбачає закупівлю відповідних автомобілів та медичного обладнання. Значна кількість таких закладів уже працює в прикордонних регіонах та віддалених селах, де мешканці позбавлені повноцінного доступу до медичних послуг.

Особливо актуальною також є сфера освіти, науки та інновацій. Враховуючи темпи реалізації освітньої реформи «Нова українська школа»,

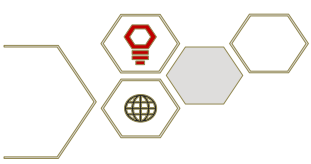

доцільним є її продовження та забезпечення підготовки до введення профільної середньої освіти. Члени ПГС наголошують на необхідності створення та поширення центрів професійної досконалості, а також формуванні системи освіти та навчання впродовж життя (Life-Long Learning). Зазначається також про доцільність розвитку цифрових «зелених» компетентностей (digital and green competences) та підприємницьких навичок (entrepreneurial skills) в усіх сферах освіти [16].

ЄС проводить внутрішню політику під назвою Європейський зелений курс (European Green Deal), який запроваджено у відповідь на наукові докази кліматичної кризи уряду ЄС. Також це реакція на запит суспільства на швидкі та дієві заходи щодо захисту клімату. Європейський зелений курс передбачає низку нормативних актів, що регулюватимуть питання економіки та довкілля. Його метою є досягнення кліматичної нейтральності Європи до 2050 року [20, с. 400].

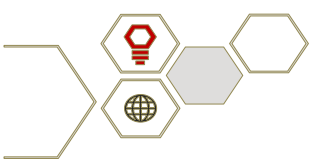
У широкому розумінні «зелені» компетентності (GreenComp) – це низка навичок щодо стійкого розвитку, що імплементуються в освітні програми. Їхня мета полягає у сприянні тим, хто навчається, у покращенні знань та навичок щодо відповідальної та усвідомленої діяльності стосовно планети та здоров'я людей. Тож доцільним є поступове впровадження Європейського зеленого курсу в українські освітні програми, адаптуючи їх до викликів сучасності щодо захисту клімату та здоров'я суспільства. В Україні необхідно звернути увагу на екологічну обізнаність, реалізовувати це в освітніх програмах та враховувати під час проведення навчальних заходів, сприяючи вихованню кліматично дружньої поведінки.

Водночас слід зазначити, що інтерпретація поняття «зелених» компетентностей значною мірою відмінна від класичного підходу до розуміння понять «уміння» та «навички». В Україні ці поняття визначаються як «здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання проблем» [21]. Таким чином, доцільним є прискорення гармонізації Національної системи кваліфікацій, зокрема Реєстру кваліфікацій з Європейською стандартизованою системою занять та кваліфікацій. Попри те, що було реалізовано

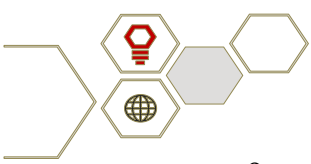
самосертифікацію Національної рамки кваліфікацій, а також у 2021 та 2022 роках проведено заходи, присвячені розвитку людського капіталу, а також попри участь Національного агентства у Європейському році вмінь та навичок, істотних змін у Національній системі кваліфікацій не відзначається. Таким чином, пріоритетним завданням у цьому контексті є інтеграція Національної системи кваліфікацій до систем кваліфікацій країн-членів ЄС, а також її гармонізація з європейською стандартизованою системою кваліфікацій та занять.

Висновки. Отже, основними напрямками, у яких винятковою є роль громадянського суспільства для захисту прав людини в умовах сьогодення, є сфера зайнятості, соціальної політики, рівних можливостей та стану соціального діалогу; охорони здоров'я; освіти, науки та інновацій. Запропоновано доповнення Кодексу законів про працю України та Закону України «Про оплату праці» нормами, які б регулювали усунення гендерно зумовленого розриву в оплаті праці. Доведено доцільність імплементації норми щодо обов'язку роботодавця інформувати кандидатів на оголошену вакансію про початковий рівень заробітної плати – відразу в її описі або ж перед початком співбесіди. Необхідним також є визнання ролі профспілок як суб'єктів, що мають право вести колективні переговори від імені найманих працівників. У площині охорони здоров'я пріоритетним є покращення доступу до повноцінних медичних послуг для громадян, які мешкають на особливо постраждалих від війни територіях, а також у віддалених селах. Винятковою у цьому контексті є роль благодійних фондів та інших неурядових організацій. У сфері освіти, науки та інновацій доведено доцільність розвитку «зелених» компетентностей у рамках приєднання до Європейського зеленого курсу. Метою цих навичок є покращення екологічної обізнаності та формування відповідальної поведінки. Необхідною та своєчасною є гармонізація Національної системи кваліфікацій, зокрема Реєстру кваліфікацій із Європейською стандартизованою системою занять та кваліфікацій.

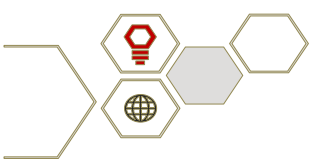

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 11.09.2024).
2. Афанасенко С.І. Конституційні гарантії прав та свобод людини і громадянина в Україні. *Проблеми становлення правової демократичної держави*. 2019. № 3. С. 3-5.
3. Крусян А. Український конституціоналізм в умовах війни: до постановки основних науково-практичних проблем та повоєнних тенденцій. *Український часопис конституційного права*. 2023. № 3. С. 16-28.
4. Хомей О.Д. Взаємодія громадянського суспільства та органів державної влади в умовах інтеграції України в ЄС : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 21.01.01. Київ, 2021. 23 с.
5. Ніцевич О.В. Підходи науковців до визначення понять органи державної влади та інститути громадянського суспільства в умовах євроінтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 63-66.
6. Бурик З.М., Черняхівська В.В. Питання владно-громадської взаємодії в умовах євроінтеграції. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. Спецвипуск. С. 18-26.
7. Сімакова С., Бровко Н. Методологія дослідження ідеї та сутності громадянського суспільства в контексті євроінтеграційних процесів. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. № 2(26). С. 18-24.
8. Колодій А.М., Колодій О.А., Халюк С.О. Розвиток громадянського суспільства – визначальна умова Європейської інтеграції України. *Розвиток громадянського суспільства як необхідна складова європейської інтеграції України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 06 жовтня 2022 р. Київ, 2022. С. 165-169.

9. Штепа О.О., Коваленко С.В. Громадянське суспільство в системі гарантування прав та свобод людини та громадянина. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 1. С. 22-27.
10. Дроботов С.А. Громадянське суспільство і забезпечення національної безпеки Української держави. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Спецвипуск, том 3. С. 14-18.
11. Vasylchyshyn O., Harkava V., Sheremet O., Sydorovych O., Berdnik I., Paziuk A. Financial crimes in the context national economic security. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary Research*. 2021. I. 11. P. 119-123.
12. Гарькава В.Ф., Кліщевська А.Ю. Концептуальні підходи до управління економічною безпекою на регіональному рівні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2021. № 7. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16260789353001.pdf> (дата звернення: 12.09.2024).
13. Андрійчук Т. Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства: проблеми організаційно-функціонального забезпечення. *Політичні дослідження*. 2021. № 2. С. 80-93.
14. Костецька Т.А. Громадянське суспільство в Україні: деякі шляхи оптимізації розвитку та його євроінтеграційна обумовленість. *Розвиток громадянського суспільства як необхідна складова європейської інтеграції України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 06 жовтня 2022 р. Київ, 2022. С. 176-180.
15. Лотюк О.С. Громадянське суспільство як чинник євроінтеграції в Україні. *Право і громадянське суспільство*. 2013. № 1. С. 70-78.
16. Спільна декларація Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС : XIII засідання, Брюссель, 3 липня 2023 року. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ca-lcxw6jN6TPdnfd9dMaG5lJEIHvez4/view> (дата звернення: 12.09.2024).
17. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки : Указ президента від 27 вересня 2021

року № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 12.09.2024).

18. European Parliament resolution on strengthening social dialogue 2023/2536(RSP). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2023-0259_EN.html (дата звернення: 12.09.2024).

19. Directive (EU) 2023/...of the European parliament and of the Council...of ....to strengthen the application of the principle of equal pay for equal work or work of equal value between men and women through pay transparency and enforcement mechanisms: Brussels, 11 April 2023. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-81-2022-INIT/en/pdf> (дата звернення: 12.09.2024).

20. Семигіна Т., Маркевич Н. «Зелені» компетентності та «зелені» навички: огляд міжнародного досвіду. *Grail of Science*. 2022. № 16. С. 400–406.

21. Національна рамка кваліфікацій : Постанова Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.09.2024).